

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА №4

Українська частина **магістрального нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок»**, яка опосередковано належала Віктору Медведчуку

Проект - "Моніторинг управління арештованими активами"

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА №4

Українська частина магістрального нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок», яка опосередковано належала Віктору Медведчуку

Проект - "Моніторинг управління арештованими активами"

Публікація підготовлена в межах проекту щодо моніторингу діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА). У центрі уваги Інституту законодавчих ідей – практичні аспекти передачі арештованих активів в управління, зокрема з метою їх подальшої реалізації. Аналіз охоплює типи активів, що передаються в управління, типові проблеми, що виникають на різних етапах цього процесу, а також системні чинники, які перешкоджають ефективному управлінню. За результатами моніторингу сформовано пропозиції щодо удосконалення відповідних процедур і нормативного регулювання.

Видавець: аналітичний центр «Інститут законодавчих ідей». Всі права захищені.

Автори: Світлана Гордієнко, Тарас Рябченко

Аналітична записка №4

Українська частина магістрального нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок», яка опосередковано належала Віктору Медведчуку

Резюме

У тимчасове управління було передано арештовану частину магістрального нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок», яка проходить територією України, і яку перед цим неправомірно контролювали структури, пов'язані з проросійським політиком Віктором Медведчуком.

Тендерний комітет АРМА з питань управління активами визначив переможцем конкурсного відбору АТ «Укртранснафта». Для управління активом переможець створив у своїй організаційній структурі окремий департамент, до якого також увійшов персонал власника активу ТОВ «Прикарпатзахідтранс».

Паралельно Господарський суд визнав за державою в особі ФДМУ право власності на трубопровід «Самара - Західний напрямок». Апеляційна інстанція та Верховний Суд на початку 2024 року залишив це рішення в силі, однак станом на травень 2025 року процедура державної реєстрації права власності ще не завершена, а актив формально залишається в управлінні АРМА.

Виявлені проблеми станом на 02.05.2025

- 1. Незавершена процедура реєстрації права власності держави в особі ФДМУ на нафтопродуктопровід.**
- 2. Існують ризики збереження впливу колишнього власника активу (ТОВ «Прикарпатзахідтранс», яке пов'язують з Віктором Медведчуком) через залучення до управління персоналу ТОВ «Прикарпатзахідтранс».**
- 3. Відсутність актуальної оцінки майна перед передачею в управління.**

1. Загальна інформація про актив

Трубопровід «Самара - Західний напрямок» був побудований за часів Радянського Союзу і знаходився у загальносоюзній власності. Цей актив загальновідомий як «труба Медведчука».

Протяжність трубопроводу становить більш ніж 800 км нафтопроводу, що пролягають територією Закарпатської, Львівської, Рівненської та Житомирської областей. Після проголошення незалежності України на підставі правонаступництва він мав перейти у власність держави Україна. Однак цього не сталося. Багато років ним користувалася російська компанія «Транснефтепродукт» через українську компанію «Прикарпатзахідтранс».

До 2016 року «Прикарпатзахідтранс» був структурним підрозділом «Транснефтепродукту» російської «Транснефті». У лютому 2016 року «Транснефть» продала «Прикарпатзахідтранс» швейцарській International Trading Partners AG, яку пов'язують з Віктором Медведчуком. Сам же екснардеп заперечує свою причетність до компанії¹.

Зараз ТОВ «Прикарпатзахідтранс» належить швейцарській компанії International Trading Partners AG, громадянам Білорусі Баканову Сергію Олеговичу, Шуневичу Едуарду Анатолійовичу та Ашейчик Юлії Серіївні, а також громадянину Швейцарії Шеферу Анатолію. Кінцевим бенефіціарним власником раніше був підсанкційний білоруський олігарх Воробей Микола Миколайович, а зараз ним є вже згаданий Шефер Анатолій².

Станом на 1 листопада 1992 року вартість майна була оцінена у 8,18 млн доларів³. Процедура оцінки майна перед його передачею в управління не здійснювалась.

¹ <https://www.bbc.com/ukrainian/news-56216284>

² <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=15635423#express-universal-file>

³ <https://epravda.com.ua/news/2021/07/1/675513/>

2. Актуальний стан

У 2011 році Господарський суд Рівненської області визнав за державою право власності на частину нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок», що проходить територією України, однак у 2015 році це рішення було скасоване через нововиявлені обставини. Попри вимогу Ради національної безпеки і оборони України (далі - РНБО) захистити інтереси держави, згодом суд остаточно відмовив у задоволенні позову прокуратури, залишивши об'єкт у власності приватної компанії «Прикарпатзахідтранс». У 2017 році Національне антикорупційне бюро України (далі - НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі - САП) розпочали розслідування щодо обставин передачі права власності на цей стратегічний трубопровід.

19 лютого 2021 року РНБО прийняла нове рішення «Про вжиття заходів для захисту майнових інтересів держави» щодо нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок»⁴. Цим рішенням РНБО зобов'язала Кабінет Міністрів України (далі - КМУ) спільно зі Службою безпеки України (далі - СБУ) провести перевірку і з'ясувати, чому рішення РНБО від 2015 року не було виконано, а також наскільки законним було відчуження нафтопроводу та вжити відповідних заходів реагування. В той же день на Віктора Медведчука було накладено санкції⁵.

Вже 23 лютого 2021 року Вищий антикорупційний суд України (далі - ВАКС) на підставі доказів, зібраних СБУ, НАБУ, САП та Офісом Генерального прокурора наклав арешт на частину магістрального нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок», а майно (в тому числі будівлі, споруди, інші об'єкти, що знаходяться в Україні, і які забезпечують діяльність нафтопродуктопроводу) передав в управління АРМА^{6,7}.

Також ВАКС визначив, що, до обрання управителя майном за результатами конкурсу АРМА, воно перебуватиме на відповідальному зберіганні в АТ «Укртранснафта»⁸.

25 березня 2021 року АРМА оголосило про початок конкурсного відбору управителя для арештованої частини нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок». Оскільки мова йшла про стратегічно важливий об'єкт, до учасників конкурсу пред'явлено додаткові вимоги, зокрема наявність ліцензії на право провадження господарської діяльності з транспортування нафти і нафтопродуктів магістральним трубопроводом на території України, а також не менше 5 років досвіду відповідної діяльності⁹.

Документи на конкурсному відборі управителя подали 2 компанії, серед яких було і ТОВ «Прикарпатзахідтранс», яке є власником арештованого майна. 16 квітня 2021 року Тендерний комітет АРМА з питань управління активами ухвалив рішення про обрання переможцем конкурсу АТ «Укртранснафта»¹⁰.

⁴ <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/4818.html>

⁵ <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/4816.html>

⁶ <https://epravda.com.ua/news/2021/02/24/671359/>

⁷ <https://surl.li/hwdzyk>

⁸ <https://epravda.com.ua/news/2021/02/24/671365/>

⁹ <https://surl.li/hmbwgf>

¹⁰ <https://surl.li/mtcdbl>

11 червня 2021 року Антимонопольний комітет у справі про концентрацію надав дозвіл АТ «Укртранснафта» управляти нафтопроводом «Самара - Західний напрямок»¹¹.

Що цікаво, у публічному просторі відсутня інформація про проведену оцінку нафтопродуктопроводу. Останні дані про оцінку ми бачимо за 1992 рік. Це скоріше всього пов'язано з тим, що сама передача активів в управління була здійснена до внесення змін у процедуру, які відбулися наприкінці 2023 року. Вважаємо, що інформація про оцінку нафтопродуктопроводу має бути оприлюднена, якщо така оцінка була проведена.

1 липня 2021 року АРМА уклало договір управління частиною нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок» з АТ «Укртранснафта». Згідно з яким, управління триватиме протягом наступних 5 років або до моменту скасування арешту на актив. Впродовж цього часу компанія має сплачувати до Державного бюджету щонайменше 1,1 мільйона гривень гарантованого платежу¹².

Однак навіть після укладення договору управління АТ «Укртранснафта» не змогло одразу розпочати реальне управління нафтопродуктопроводом. Управителю передали арештоване майно, але пакет дозволів, які дозволяють експлуатувати трубопровід, не передали. Фактично АТ «Укртранснафта» повинно було оформляти всі документи заново, а це процедура досить довга¹³.

Лише 16 вересня 2021 року стало відомо, що АТ «Укртранснафта» отримало усі необхідні документи для експлуатації та належного управління українською ділянкою нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок». Також для управління трубопроводом АТ «Укртранснафта» створило у своїй організаційній структурі окремий департамент. До його складу ввійшли працівники АТ «Укртранснафта» і ТОВ «Прикарпатзахідтранс» - провідні спеціалісти з транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами¹⁴.

З одного боку, ми розуміємо, що управління трубопроводом потребує кваліфікованих спеціалістів, і такі спеціалісти це «штучний товар». З іншого боку, включення до департаменту представників колишнього власника може призвести до опосередкованого впливу останнього на управління активом.

Що стосується надходжень від управління арештованим нафтопродуктопроводом «Самара - Західний напрямок», то відповідно до наданої на запит Інституту законодавчих ідей інформації, у 2024 році АТ «Укртранснафта» перерахувало до Державного бюджету понад 12 мільйонів гривень надходжень від управління активом.

Також у 2021 році Фонд державного майна України (далі - ФДМУ) подав позов до Господарського суду Житомирської області, в якому просив визнати за державою право власності на трубопровід. 26 червня 2023 року суд частково задовольнив позов, визнавши за державою в особі ФДМУ технологічний комплекс

¹¹ <https://epravda.com.ua/news/2021/06/11/674933/>

¹² <https://surli.cc/zuhplz>

¹³ <https://www.rbc.ua/ukr/news/truba-medvedchuka-chemodan-ruchki-tsenoy-1628694006.html>

¹⁴ <https://surli.li/xwcudt>

розташованої на території України частини магістрального нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок»¹⁵.

Вказане рішення залишено без змін постановою Північно-Західного апеляційного господарського суду від 30 жовтня 2023 року¹⁶. А 31 січня 2024 року Верховний Суд залишив без задоволення касаційну скаргу ТОВ «Прикарпатзахідтранс»¹⁷. Таким чином Україна відстояла своє право на це майно.

Наразі триває реєстрація права власності держави в особі ФДМУ на нафтопродуктопровід.

Однак актив досі перебуває в управлінні АТ «Укртрансфанта» на основі договору управління з АРМА¹⁸.

3. Підстави для арешту активу та його передачі АРМА

У 2005 році Генеральною прокуратурою в інтересах ФДМУ було подано позов до суду про витребування з незаконного володіння компанії «Прикарпатзахідтранс» частини магістрального нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок». 22 березня 2011 року Господарський суд Рівненської області задовольнив позов та визнав право власності на трубопровід, що проходить по території України, за державою в особі ФДМУ¹⁹.

Вказане рішення Господарського суду першої інстанції залишено без змін постановами Рівненського апеляційного господарського суду від 25 листопада 2014 року²⁰ та Вищого господарського суду України від 17 березня 2015 року²¹.

21 квітня 2015 року Господарський суд Рівненської області скасував рішення від 22 березня 2011 року через «нововиявлені обставини»²². Це рішення скасувало вже фактично завершену націоналізацію стратегічного нафтопродуктопроводу.

6 травня 2015 року РНБО своїм рішенням зобов'язало КМУ визначити центральний орган виконавчої влади, відповідальний за збереження та експлуатацію частини нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок», що проходить через територію України, та вжити заходів щодо забезпечення захисту економічних інтересів держави²³. З того часу РНБО майже шість років не поверталася до цього питання.

Надалі рішенням Господарського суду Рівненської області від 30 серпня 2017 року у задоволенні позову прокуратури в інтересах держави до ТОВ «Прикарпатзахідтранс» було відмовлено²⁴. Вказане рішення залишено без змін

¹⁵ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112044532>

¹⁶ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114717589>

¹⁷ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117105852>

¹⁸ <https://surl.lu/obkcwo>

¹⁹ Рішення приховане у ЄДРСР. Дані про його наявність міститься у наступних рішеннях.

²⁰ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/41606206>

²¹ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/43306793>

²² <https://reyestr.court.gov.ua/Review/43763388>

²³ <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/400.html>

²⁴ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/68623780>

постановами Рівненського апеляційного господарського суду від 18 грудня 2017 року²⁵ та Верховного суду України від 30 травня 2018 року²⁶. Таким чином стратегічний об'єкт опинився у власності комерційної структури.

У 2017 році НАБУ та САП розпочали розслідування обставин передачі права власності на трубопровід.

19 лютого 2021 року РНБО прийняла нове рішення «Про вжиття заходів для захисту майнових інтересів держави» щодо нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок»²⁷ та наклала санкції на Віктора Медведчука²⁸.

А вже 23 лютого 2021 року ВАКС на підставі доказів, зібраних СБУ у співпраці з іншими правоохоронними органами у кримінальному провадженні №52017000000000752 наклав арешт на частину магістрального нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок», яка проходить територією України, і яку перед цим неправомірно контролювали структури, пов'язані з проросійським політиком Віктором Медведчуком.

Арешт на майно був накладений із заборобою розпорядження, відчуження та користування об'єктами нерухомого майна, будівлями, спорудами, технологічними об'єктами та лінійними ділянками, які безпосередньо задіяні у забезпеченні виробничої діяльності технологічного комплексу нафтопродуктопроводу «Самара - Західний напрямок». Згадана ухвала прихована у ЄДРСР.

Цією ж ухвалою арештоване майно було передане в управління АРМА²⁹.

²⁵ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71202529>

²⁶ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74411329>

²⁷ <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/4818.html>

²⁸ <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/4816.html>

²⁹ <https://epravda.com.ua/news/2021/02/24/671359/>